

Melegforrás

Ha a család valóban a társadalom alapsejtje, akkor arra kell következtetnem, hogy jó néhány civilizált ország már-már élőben oszlásnak indul: elsorvadóban, zsuporodóban a sejtjei.

Nyilván okkal.

Egyetlen ok a felsorolható száz közül: a civilizált világot alapjaiban megrendítő feminizmus — anyagi-kos feminizmusnak szoktam nevezni — olyan emancipációt erőszakol, olyan „női felszabadítást”, mely a korábbiaknál is nagyobb, már-már elviselhetetlen terheléseket zúdít az anyákra, kiváltképp a többgyermekesekre.

Látható, tapasztalható, statisztikával mérhető az eredmény: az élet „újratermelése” jó néhány civilizált országban elégtelen; a mennyiségi, a minőségi mutatók egyaránt társadalmi öngyilkosság vészjeleit ismételtetik, évről évre hangsúlyosabban.

Kialakulóban vagy már ki is alakult az új női státus a civilizált világban, de nem tudok rá példát, hogy valahol is sikerült volna ezt az új státust összhangba hozni az anyaság érdekeivel.

Márpedig az alapsejtben az anya a sejtmag.

S ez a sejtmag egyre inkább a tudathasadás állapotába kerül. Már csak ezért is gondban vagyok az anyák napjával. Olyanokat is ünnepelek ezen a napon, akik talán meg sem érdemlik, és nem ünnepelek esetleg olyanokat, akik bizonyára megérdemelnék.

Mert, ha belegondolok, kiket is ünnepelek mi voltaképpen? Az anyákat?

Tehát azokat a nőket, akik egy nagyon fontos — az ember számára kétségkívül a legfontosabb — biológiai funkciót teljesítve gyermeket, gyermekeket szültek — továbbadták az életet? Akkor is — a nyilvánvaló bűnesetekről itt nem szólván —, ha a gyereket azután eldobták maguktól? Ha nem törődtek vele, ha elkenyéztek, ha elzúzottak, ha a társadalomnak nem hasznára, hanem kárára, terhére nevelték?

Az anyákat ünnepelek? Tág fogalom ez, nem szívesen ünnepelek minden biológiai anyát. Másfelől meg szűknek érzem a fogalmat, mert kizsorolnak belőle olyan gyermekeket, akikből árad az anyas szeretet melege családbeli, lakóhelyi, munkahelyi környezetükre.

Legszívesebben az anyák napján az anyai természetet, az anyai hivatásérzetet ünnepelem, amely ugyan

legelsősorban a szülőanyák, az édesanyák sajátja — noha nem mind-egyiké —, viszont sok olyan nő magatartására, tevékenységére, érzelmi világára is jellemző, aki valamilyen okból nem szült, nem szülhetett.

Jó húsz évre visszamenően több ezer levelet őrzök ebből a témakörből, s ezek ismeretében mondhatom, szinte általános az a vélemény, melyet például egy kétgyermekes mama így fejez ki:

„Kétféle nőtípus van: 1. gyermek-szerető, 2. egoista. Van olyan eset is, hogy az egoista gyermeket nevel, de az ilyen gyermeknek jobb lett volna meg sem születnie.”

En ugyan másképp fogalmaznék. Nem föltétlenül egoista az a nő, akinek nem hiányzik a gyerek, ha nincs, hiányzik viszont az életéből, ha van, mert fontos dolgai, ügyei-gondjai, izgalmi-szerelmei közt nem kap helyet. Lehetséges, a tudománynak akar élni, lehetséges, a mozgalomnak, a politikának, a közéletnek, a termelésnek, a szakmai előmenetelnek, talán hangsúlyozottan közérdekből — nem, semmiképp sem igazságos ezekre a nőkre általánosítva rásútni az egoizmust.

Inkább mondanám így: vannak anya típusú, anya természetű nők és vannak nem anya típusúak, nem anya természetűek. Hol szembeszökő a különbség, hol elmosódó, de — ezt a levelek is bizonyítják — a megkülönböztetés kétségkívül jogos. Ha nem bomlik meg természetes arányuk, ha tehát az anya típus feltétlenül uralkodó marad, egészséges társadalomban nem okoz gondot a kétféle női természet.

Írtam egyszer egy fantasztikus regényt bizonyos Erosz bolygóról, ahol is háromneművé fejlődött a társadalom, a két női nem — anya természetű, nem anya természetű — ádáz harcot folytatott egymással a férfiért; elbillent a nemek aránya, megbomlott a biológiai egyensúly, s pusztító veszedelmek soraszották el a bolygó emberi társadalmát. Akár ne is mondjam, hogy az anyagyűjtést ehhez a fantasztikus regényhez nem azon a bizonyos fantasztikus bolygón végeztem; még azt sem állíthatnám, hogy a regény megírása túlságosan igénybe vette a fantáziámat...

Megbomlóban az arányok?

Hátha nem is az anya típusú nők fogyatkozhat meg, csupán a többszörös leterhelés szorításában sokan nem vállalhatják — nem merik, nem képesek vállalni —, hogy megismé-

telhetetlen fiatalságukat mindennél inkább, teljes értékűen a vágyott anyaságnak szenteljék?

Van ebben igazság, de nem áltatom magam. A többszörös leterhelés s a mindenféle kényszer — anyagiak, fogyasztói életmód, fogyasztói igények, szórakozás, divatok kényszere — a szemléletet is átforgatja lassan, és az anyaság rangfosztására tör.

Elég egy pillantás körül, hogyan is állunk ma a női eszménnyel. A filmekben, a tévében, a színpadokon, a pódiumokon, a mikrofonoknál milyen női eszmények, milyen minták szerepelnek naponta.

Szándékosan nem említettem a képlapokat, a címlapokat, a reklámokat, a plakátokat — naptárakat, levelezőlapokat —, amelyeken érthetően a női szépsége, a szexuális vonzása a főszerep. Csakhogy az anya típus mellékszerepre, epizódszerepre szorult a komolyabb, a klasszikus műfajokban, s ahogy én látom, mellékszerepre szorul a közéletben és a magánéletben is. Már maga a „női egyenjogúság” szokványos képlete mellékszerepre szorítja, elsikkasztva a lényegét, hiszen az anyákat igenis előjogok illetik meg minden egészséges társadalomban: a még zsenje élet forrásainak, gondozóinak kijáró előjogok.

Nyilvánvalóan ma is, olykor háttérbe szorítva is, sok az anya természetű nő, aki a katedrán, az írógépnél, a futószalag mellett is százszor naponta családjára, gyermekeire gondol. De túlszorodtak, és úgy tetszik, átvették a vezérszólamot a nem anya természetűek, akiket a gyepen is, aprócska gyerekük mellett is „megöl az unalom”.

Én, szívem szerint, az anyai természetet, hivatásérzetet köszöntöm Anyák Napján. Az anyahelyettes nagymamák, nagynénik érzelmi-anyaságát is, meg azokat a nőket is, akik örökbe fogadott, nevelt gyerekeiktől kapják az anyák napi csokrot. Meg azokat is, akik 20—30—40 gondjaira bízott és egy kicsit sajátjuknak érzett gyerekeiktől nem is igen kaphatnak csokrot, nem lévén ezen a napon üzemben sem bőlesőde, sem óvoda, sem iskola.

De mindenekelőtt az édesanyákat illeti a főhajtás. És mert a legnagyobb értéket a legtöbb áldozattal ők hozzák létre: az életüket az anyaságra szánó többgyermekes édesanyákat. Akikben a legteljesebben valósulhat meg az anyai természet, az anyai hivatás, az anyai szeretet — annyiféle kórral-betegséggel küszködő emberi világunk életető melegforrása.

FEKETE GYULA

A mozgalom derűje

A Tanácsköztársaság idején Alpári Gyula gyakran járt ki az üzemekbe gyűlésre. Egy hűvös márciusi napon valamelyik csepeli gyár udvarán beszélt a munkásokhoz. Hideg szél fúj, a politikus kabátban állt az emelvényen.

— Az elvtárs is csak beszél, beszél — vágja oda neki valaki a vita hevében —, aztán kicsoda úri kabátot hord... Pedig az efféle rongyos, mint én, inkább hallgat a magafajta másik rongyosra...

Alpári ki szünet után szólal meg: — Elvtárs — mondja neki csendesen —, a proletárdiktatúrának nem az a feladata, hogy a nyomort minél szélesebb körben elterjessze... Nem az én jó kabátomat akarjuk rongyokra felcserélni, hanem magát akarjuk, elvtársam, rongyok helyett jó kabáthoz juttatni!

*

A proletárdiktatúra első napjaiban Karithy Frigyes megáll egy bérkocsistand előtt. Szeretne beülni az egyetlen ócska konflisba, de a kocsi gazdája nincs sehol. Megszólítja hát a kocsisosót:

— Nem tudja, kérem, hol ennek a konflisnak a kocsisa?

A kocsisosó a foga közül, a pipa mellől veti oda flegmán:

— Nincsen már kocsis, csak elvtárs.

— Akkor, mondja meg, kérem — szól Karithy —, hogy hol van ennek a lónak az elvtársa!

Tény, hogy kevés munkásmozgalmi anekdotának van, a baloldali mozgalmak papírja vetett történései közt alig akad mosolyt fakasztó epizód, a megörökített történetek komorak, hiányzik belőlük a derű, a könnyedség.

Békés István érdeme, hogy anekdotás kötetében megörökít néhány derűs epizódot a Tanácsköztársaság vezetőinek életéből, s hogy felkutatott számos, a Horthy-korszakból és a felszabadulást követő évekből származó politikai anekdotát is.

Május elseje tiszteletére ezekből készült válogatásunk.

A második világháború alatt, a negyvenes években a nyilvánosság előtt egyre nehezebb volt haladó szellemű kultúresteket rendezni, így aztán a műsor teljesen illegális körülmények közt pergett le. Taposolni, éljenezni nem lehetett, mert a lármára felfigyelt volna a szomszédság. Taps helyett öklök emelkedtek a magasba, s abból, hogy meddig tartott a néma öklörlázás, pontosan le lehetett mérni az előadás hatását.

Major Tamással történt, hogy miután műsorát előadta, sürgősen távoznia kellett. Az ajtóban elkapta az őrszem, és alaposan megszorogatta a kezét:

— Gratulálok, elvtárs! Óriási sikered volt!

— Honnét tudod? — kérdezte Major. — Bent sem voltál...

— Ugyan — mondta az őrszem —, kintről is meg lehetett azt állapítani. A szavalatod után majdnem három percig tartott — a csend!

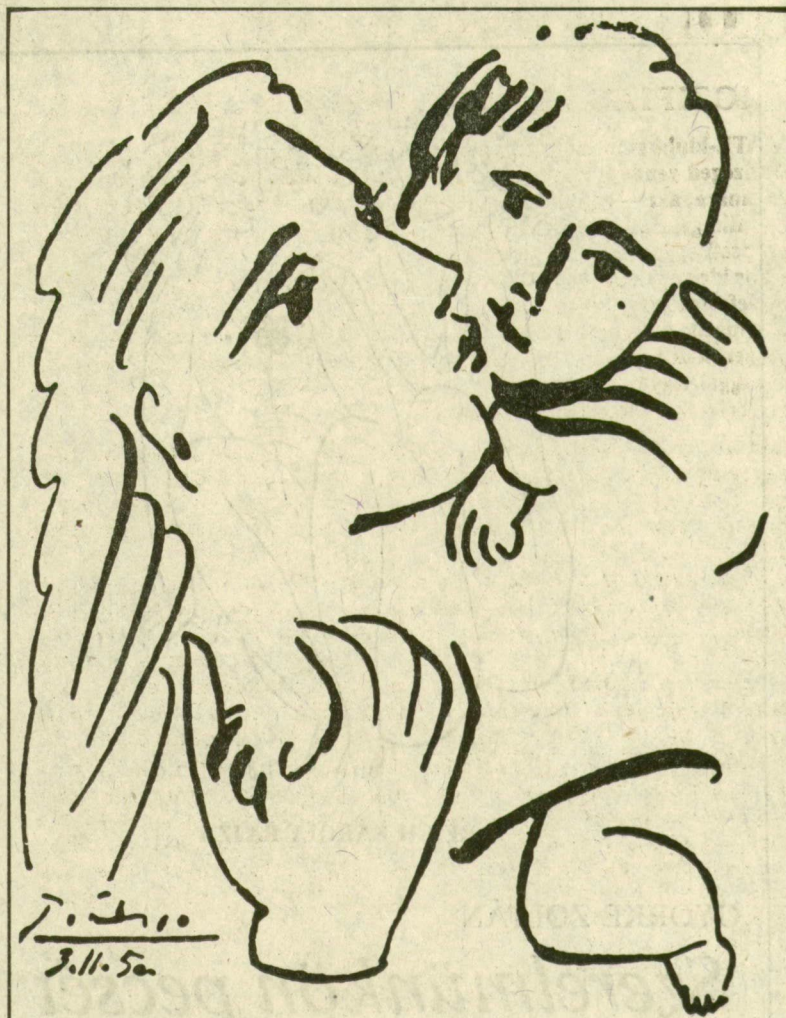
*

A bortermelés kérdéseit tárgyalta 1948 tavaszán a Gazdasági Főtanács.

Az értekezlet egyik résztvevője — újdonsült demokrata — minden mondatába beleszólt a demokratikus jelzőt. Beszélt a demokratikus szülőtelepítésről, a demokratikus permtezésről, a demokratikus borkezelésről, a borelosztás demokratizálásáról.

— Mondja, uram — kérdezte a felszólalás végén Vas Zoltán főtítkárr —, tulajdonképpen mit ért Ön a bortermelés teljes és tökéletes demokratizálásán? Azt gondolja, hogy a jövőben csak vörösbort fogunk termelni?!

K. GY. M.

SIMAI MIHÁLY

Kérdések halott anyámhoz

hová mennek a fák a fák?

a körösparti hársak a kastélykerti koronák a szigeti füzek

hová

mennek — megannyi vendiák — vállukon bánat-tarisznyával?

ime anyám: tuskés ágakon úszik hőfűrtű illatfelleg

— mondd hová jutnak a fájdalom akácosaiban a lelkek?

Valaki hatvanéves

Valaki? Hát valaki ő?

Kovácsna Gábor, két gyermek apja, háromszoros nagypapa, akinek személyi lapját egyetlen kitüntetés sem ékesíti, ma hatvanéves.

Neve ismeretlen az országban, a városban, a kerületben, s a műhelyben, ha ismerik is, mégsem tudják, csak elfogadják, hogy milyen ember él köztük. Mert amikor a szüret elszólítja a mellette dolgozó társát, a másikat meg a reumája fürdőbe parancsolja, Kovácsna Gábor zokszó nélkül végzi el helyettük is a munkát.

Ő az, aki már korán önmaga helyére állhatott. Egy éhes szájjal kevesebbet kellett apjának eltartania, amikor ő, a legnagyobb fiú, aki műszerész szeretett volna lenni, elszegődött egy lakatosmester mellé inasnak, aki nem akadályozta meg, hogy elcipelje a nehéz anyagokat a pinceműhelybe, vagy elszaladjon a közeli söntésbe fél liter világosért, a fűszereshoz tojásért, hogy a mester a kis vaskályhán rántottát üthessen össze magának. Később, amikor a segédlevelet megszerezte, Kovácsna Gábor mégsem bánta meg ezeket az éveket, mert sokfelébe belekóstolhatott a mogorva mester mellett.

A Lemezárugyárba nem sokkal a háború után került. Amikor olyan idők jártak, sztahanovista lett, bár csak az üzemi lap dicsőítette teljesítményét. Amikor a több száz százalékot teljesítő mellé beosztották a többieket, hogy a kezük alá dolgozzanak, Kovácsna Gábor nem kért belőle. Jó, hogy úgy nem lett a dologból. A megbocsátás lehetőségét felkínálták neki, ki akarták emelni az egyik üzemegység élére. Kovácsna Gábor végképp elrontotta a sorsát, amikor a személyzetistől megkérdezte: „Nekem kell dirigálnom a mérnököket?” Elkönyvelték, hogy csodabogár, a személyi lapjára pedig rávezették: „kishitű”.

Ez a „kishitűsége” aztán már nem is változott: mindegy volt, mit gyártott az üzem, jó volt-e az időjárás vagy a terv, avagy éppenséggel rossz, bő-e a termés vagy szűk, bizakodó-e az országban a hangulat, avagy borús, Kovácsna Gábor keze alól mindig megbízhatóan működő szerkezetek kerültek ki. Az a „kishitűség” változatlan maradt, amikor mások barátokat, hitet vagy hazát cseréltek.

Az Árpádföldön épített házat nagyobbra bővítették, amikor lánya — egy elrontott házasságból — a kis Péterrel visszaköltözött hozzájuk.

Egyszer — meg kell hagyni — Kiváló dolgozó címre felterjesztették, de ez akkoriban esett, amikor a reumás munkatársát baleset érte, s a kitüntetéssel járó pénz is jól jött volna a szerencsétlenül jártaknak, így Kovácsna Gábor lemondott az oklevélről. Igaz, a következő évtől kezdve mindenki csak arra emlékezett, hogy Kovácsna Gábor egyszer már rajta volt a listán. A törzsgárdajelvényt is csak azért kapta meg, mert azt nem lehetett nem megkapni.

Kovácsna Gábornak van egy szerény családi háza, három unokája, rendetlenkedő vérneműje, a felső fogorvos egy hídja, arany keze és áldott türelme, minden tehát, ami az élethez sok, a halálhoz meg kevés.

Kovácsna Gábor hatvanéves, nem szólnak fanfárok, nem durrognak pezsgőstüvegek, kitüntetések nem vándorolnak a kabáthajtókájára, fontos emberek nem paroláznak vele, miért is volna úgy, ha eddig minden így volt, ahogy volt.

Igy is kijár neki, sőt, egyedül neki jár ki a rendjelek sorában az első, ami bármi elé odailleszhető, merthogy láthatatlan, de csak annak, aki megérdemli, s hogy ki érdemli meg, azt úgyis tudja az a pár ember, aki szereti és becsüli Kovácsna Gábort, akinek neve — természetesen — nem marad fenn, bár a Nagy Szerénységi Erdemrend ott ragyog a mellén, mindig, amikor munkába menet a hajnali nap köszörűje felszikkázik a horizonton.

MARAFKÓ LÁSZLÓ